

Inleiding

Hoe ziet de geschiedenis van Groenland eruit vanuit het perspectief van het land en de Groenlanders zelf? Dat is wat we in dit boek willen onderzoeken, waarbij we de stemmen, perspectieven en visies van Groenlanders als rode draad gebruiken. Het verhaal is grotendeels gebaseerd op wat Groenlanders zelf in de loop der tijd hebben gezegd en geschreven over de ontwikkeling van Groenland en hun hoop voor de toekomst. Ons doel is om de bevolking van Groenland de hoofdrolspelers te maken in dit verhaal van Groenland.

Tegelijkertijd hebben we ernaar gestreefd een boek te schrijven dat door velen kan worden gelezen, zowel in Groenland, in Denemarken als daarbuiten, als een inleiding tot de gebeurtenissen die Groenland hebben gevormd tot het land dat het vandaag de dag is.

We beginnen ons verhaal nog voordat de eerste mensen immigrerden en gaan helemaal door tot aan de moderne samenleving, waar de discussie over de geschiedenis invloed heeft op de huidige politiek en op belangrijke beslissingen over de toekomst van het land. Op deze manier draagt het boek bij aan het begrip van de ingewikkelde en dubbelzinnige wegen die een bevolking die leeft onder unieke klimatologische, culturele en politieke omstandigheden, in staat hebben gesteld een moderne samenleving te creëren met diepe wortels in een sterke cultuur en een unieke taal.

We willen geen oordeel vellen over de zonden uit het ver-

leden, maar we willen wel de kasten met lijken erin openen. We zullen geen kritiekloze clichés of stereotiepe verklaringen doorgeven, noch onze voorouders bekritisieren die door de eeuwen heen in zeer uiteenlopende rollen en zeer uiteenlopende omstandigheden in Groenland hebben geleefd en gewerkt. In plaats daarvan proberen we te belichten hoe meerdere generaties de strijd om te overleven hebben gewonnen, letterlijk, maar ook politiek en economisch. We willen vertellen hoe Groenlanders door de jaren heen hun eigen situatie en de toekomst die voor hen lag, hebben ervaren.

We schrijven vooral over politiek en maatschappij, en we doen dat voornamelijk op basis van wat prominente Groenlanders door de jaren heen hebben gezegd en gedacht. Dit geldt vanaf het begin van de negentiende eeuw, toen Groenlandse auteurs en schrijvers hun gedachten op papier begonnen te zetten. Na verloop van tijd nam het aantal stemmen toe, wat ook in de meningsverschillen weerspiegeld wordt. Lange tijd namen maar weinig mensen deel aan het publieke debat en we moeten niet vergeten dat de meningen van degenen die dat wel deden, niet noodzakelijkerwijs werden gedeeld door hun tijdgenoten.

Vóór de negentiende eeuw zijn de primaire bronnen overwegend geschreven door Europeanen, die hun eigen opvatting van het leven en denken van de Inuit weergeven. Voor deze periode en eerder, toen er nog helemaal geen schriftelijk materiaal bestond, baseren we ons ook op archeologie, mythen, sagen en andere bronnen om te achterhalen hoe de eerste bewoners van Groenland leefden.

Er is al veel geschreven over de geschiedenis van Groenland. We bouwen voort op generaties verhalenvertellers en historici die hun versie hebben gegeven en ons het meeste hebben geleerd van wat we in dit boek delen. Ons doel is om een korte geschiedenis van Groenland te vertellen. Dat is zeker niet eenvoudig en we hebben onderweg veel lastige keuzes moeten maken. Veel is weggelaten, en veel interpreta-

ties en uitleg moesten worden vereenvoudigd, op een manier waarover men van mening kan verschillen. Dat kan, en we zijn blij dat we als drie volstrekt verschillende auteurs elkaar hadden om met elkaar te discussiëren en samen te schrijven. We hebben veel geleerd, zijn individueel gegroeid en we staan allemaal achter de keuzes die we hebben gemaakt en het verhaal dat we hier vertellen. Niet als de ultieme waarheid, maar als een versie van het verhaal dat we allemaal herkennen.

Wij zijn Mira Maria Jo Kleist, Jens Heinrich en Bo Lidegaard. Mira Maria Jo Kleist (geb. in 1986 in Nuuk) houdt zich als ambtenaar van het Groenlandse ministerie van Buitenlandse Zaken bezig met internationale betrekkingen, veiligheidsbeleid en de rechten van inheemse volken in Groenland. Mira woont in Nuuk en werkt bij adviesbureau Kaya Partners. Ze groeide op met een Deense moeder en een Groenlandse vader in het Nuuk van de jaren 1990 en ging naar een school waar de leerlingen op basis van taal van elkaar werden gescheiden. Haar vader was politiek actief als eerste regeringsleider van Naalakkersuisut (de officiële naam van de Groenlandse regering na de invoering van de zelfbeschikking). Haar grootvader was politiek actief als telegrafist in Qullissat en was jager, haar grootmoeder was *kiffaq* (traditionele Groenlandse bediende) bij een Deens gezin. Haar moeder werkte drie decennia lang in het Groenlandse culturele leven en kwam uit een politiek actieve familie die deel had uitgemaakt van het Deense verzet tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Jens Heinrich (geb. in 1973 in Charlottenlund) is historicus, afgestudeerd aan Ilisimatusarfik, de Universiteit van Groenland. Jens is sinds 2022 hoofd van het kantoor van Naalakkersuisut in Kopenhagen. Hij heeft gewerkt bij het Nationaal Museum van Groenland en aan diverse projecten, onder meer als lid van de Verzoeningscommissie van Groenland. Jens groeide op in Qaqortoq in Groenland en Vangede bij Kopenhagen met een moeder uit Kangillermiut en een va-

der uit de wijk Østerbro in Kopenhagen. Zijn grootvader van moederskant was een belangrijke jager en zijn grootvader van vaderskant was typograaf bij de krant *Berlingske Tidende*.

Bo Lidegaard (geb. in 1958 in Nuuk, dat toen nog Godthaab heette), kind van Deense ouders, die als immigranten in Groenland een liefde voor hun nieuwe thuisland ontwikkelden, het noorderlicht in hun ogen en vrienden voor het leven maakten. Beiden hebben sindsdien geschreven en verteld over Groenland. Bo ging tot groep 3 naar school in Nuuk, voordat het gezin weer naar Denemarken verhuisde, en keerde als jonge kiffaq in een Groenlands-Deens gezin terug. Sindsdien heeft Bo in Denemarken gewerkt als ambtenaar bij het ministerie van Buitenlandse Zaken en het ministerie van Algemene Zaken, als historicus, auteur, hoofdredacteur bij de krant *Politiken* en momenteel als partner bij Kaya Partners.

Samen schrijven is nooit eenvoudig en het wordt er niet gemakkelijker op als je verschillende achtergronden hebt en bent opgegroeid in verschillende generaties. Vaak hadden we veel tijd nodig om tot een gemeenschappelijke visie te komen, of gewoon een manier om onze verschillende standpunten in de tekst tot uitdrukking te laten komen. Voor het boek is dat proces de moeite waard geweest. Hopelijk weerspiegelt het boek de vaak tegenstrijdige omstandigheden in het verleden en het heden beter dan wanneer één auteur alleen de pen ter hand had genomen.

We zijn blij ons verhaal te kunnen vertellen en hopen dat het in dezelfde geest zal worden gelezen als waarin het is geschreven.

Nuuk en Kopenhagen, januari 2026

Mira Maria Jo Kleist – Jens Heinrich – Bo Lidegaard

I.

De vroege tijd

De geboorteakte van het leven

De geboorteakte van het leven is gevonden in Groenland, om precies te zijn bij Isua, honderdvijftig kilometer ten noordoosten van Nuuk. Hier heeft geoloog Minik Rosing aangetoond dat koolstofafzettingen in leisteen uit een kleine rotsformatie afkomstig moeten zijn van levende organismen die meer dan 3,7 miljard jaar oud zijn. De ontdekking, die in het begin van de jaren 2000 werd gedaan, was baanbrekend. Het toont namelijk aan dat het leven op aarde ouder is dan eerder werd gedacht en dat zuurstof, gecreëerd door fotosynthese, heeft bijgedragen aan de evolutie van de planeet gedurende het grootste deel van het bestaan van de aarde. Het leven is met andere woorden niet ontstaan en geëvolueerd op onze planeet zoals we die vandaag de dag kennen. Integendeel, het vroegste leven was niet alleen de kiem van de mens en al het andere leven, maar ook een van de machtigste krachten die de continenten in beweging brachten, bergketens en oceanen creëerden en uiteindelijk ook Groenland vormden als 's werelds grootste eiland.¹

Toen de eerste organismen afgezet werden, was de aarde nog jong en bevond de geologische ontwikkeling van de planeet zich nog in een vroeg stadium. Er wordt aangenomen dat de landmassa op aarde op dat moment zeer beperkt was en zich nog maar net begon te ontwikkelen. Het grootste deel van Groenland is 2,8 miljard jaar geleden ontstaan. Tussen 1,7

en 1,9 miljard jaar geleden leidden continentverschuivingen tot botsingen, waarbij een oceanische plaat vanuit het zuiden tegen de oude continentale kern botste en Zuid-Groenland vormde als de laatste grote uitbreiding van wat nu Groenland is. Het eiland heeft dus een lange ontstaansgeschiedenis, die vrijwel alle soorten geologische processen uit de hele geschiedenis van de aarde omvat.

De continentale harmonicabotsing ongeveer 1,8 miljard jaar geleden creëerde de unieke geografie van Groenland met de fjorden, valleien en gletsjers die we tegenwoordig kennen. Noord-Groenland en Noordoost-Groenland zijn geologisch gezien zeer fascinerende gebieden, waar afzettingen uit miljarden jaren geologische geschiedenis te vinden zijn.

Om nog onbekende redenen werd het klimaat op aarde ongeveer 700 miljoen jaar geleden aanzienlijk kouder. Bijna 100 miljoen jaar lang maakte de planeet een wereldwijde ijstijd door, waarin vrijwel alles bevroren was en de omstandigheden voor levende wezens moeilijk waren. Maar het leven hield stand, waarschijnlijk op de bodem van de wereldzeeën, waar het ijs niet doordrong. Kort na het einde van deze ijstijd vinden we sporen van de vroegste dieren op aarde. Er zijn diverse sporen gevonden in Groenland, waar een expeditie van de Nationale Geologische Onderzoeken voor Denemarken en Groenland (GEUS) in 1984 fossielen in de zwarte leisteen van de bergvlakte Buen in Noord-Groenland vond. Er waren sporen van dieren zonder skelet of bewaard gebleven zachte delen, een ontmoeting met enkele van de eerste dieren die in de zee ontstonden. Deze ontdekking heeft ons in staat gesteld om te zien hoe de huidige diergroepen zich in een verbazingwekkend korte periode ongeveer 513 miljoen jaar geleden hebben ontwikkeld.

Door zijn dramatische geologische voorgeschiedenis en unieke geografische ligging bevat Groenland sporen van vele cruciale tijdperken in de evolutiegeschiedenis van de aarde en het leven daarop. Op het schiereiland Jamesonland, net ten

noorden van Kangertittivaq, zijn bijvoorbeeld dikke afzettingen te vinden uit de geologische tijdperken Trias, Jura en Krijt, en lagen uit de oudere tijdperken Carboon en Perm, die 252 miljoen jaar geleden abrupt eindigden met de grootste massa-extinctie ooit. In zeer korte tijd stierf 90 procent van alle diersoorten in de zee uit en 70 procent van de vele soorten gewervelde dieren die het land bevolkten. Wat ze fataal werd, was een ernstige klimaatcrisis. Het lijkt erop dat de gemiddelde temperatuur op aarde als gevolg van een sterke toename van het CO₂-gehalte in de atmosfeer met ongeveer tien graden Celsius was gestegen. Er zijn aanwijzingen dat een combinatie van vulkanische activiteit en branden in de dikke steenkoolafzettingen die zich in het voorgaande Carboon hadden gevormd, de klimaatramp veroorzaakte die een duidelijke stempel heeft gedrukt op het noordelijke en oostelijke Jamesonland. Hier zijn vandaag de dag rode berglandschappen te vinden die zijn ontstaan uit het woestijnzand van de verschroeide aarde. De massale uitroeiing van diersoorten leidde tot een enorme sprong in de evolutie van de dieren. Er ontstonden nieuwe soorten dieren en planten. Een van de groepen diersoorten die uit de as van de uitsterving in het Devoon opstonden, waren de dinosaurussen. In de bergen rond de Carlsbergfjord in Oost-Groenland zijn dinosaurusskeletten gevonden. Sporen van dinosaurussen die meer dan 200 miljoen jaar geleden rondliepen, zijn nog steeds duidelijk zichtbaar in de lagen die destijds het aardoppervlak vormden.

Aan het einde van het Krijt, 65 miljoen jaar geleden, ontstond de Labradorzee tussen Groenland en Canada. Groenland onderging zijn geologische lot toen een fragment van zijn gigantische landmassa over de hotspot dreef die we nu kennen als IJsland. De hevige vulkanische activiteit scheidde Groenland van Europa en bepaalde de vorm van de kustlijnen. Daarom past de karakteristieke vorm van Groenland bij Noord-Scandinavië, waarmee het eiland ooit verbonden was.